Жазушы еңбегі

ӘОЖ 821.512.122
КБЖ 83.3я91
Д 20

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология факультетінің Ғылыми кеңесі және Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған №5 хаттама 3 шілде 2021 жыл

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы Абай ғылыми-зерттеу институтында дайындалған

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының докторы, профессор А.С. Ісімакова
филология ғылымдарының докторы, профессор Ә.С. Тарақ

Ғылыми редакторы
филология ғылымдарының докторы, профессор Д. Ысқақұлы

Дәдебаев Ж.
Д 20 Жазушы еңбегі: монография / Жанғара Дәдебаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 438 б.
ISBN 978-601-04-5596-2

Жазушы еңбегі, жазушы еңбегі үдерістерінің психологиясы әдебиеттану ғылымындағы теориялық және қолданбалы маңызы зор, әлеуметтік мәні үлкен өзекті ғылыми мәселелердің қатарына жатады. Профессор Ж. Дәдебаевтың «Жазушы еңбегі» монографиясы – бұл саладағы алғашқы іргелі зерттеулердің бірі. Онда жазушы еңбегінің қыры мен сыры, қиындығы мен қызығы, қаламгердің шығармашылық ойлау ерекшеліктері, өмір құбылыстарынан өнер туындысын жасау жолындағы ізденістері, жеткен жетістіктері пайымдалған.

Монография әдебиеттану саласында ғылыми зерттеулер жүргізуде, оқулықтар мен оқу құралдарын дайындауда пайдалануға лайықты. Сонымен қатар авторлың талдаулары мен бағалаулары, ұсыныстары жазушылық еңбек жолындағы қаламгерлер үшін де пайдалы болады деп күтіледі.

ӘОЖ 821.512.122
КБЖ 83.3я91

ISBN 978-601-04-5596-2

© Дәдебаев Ж., 2021
© Абай ғылыми зерттеу институты, 2021
© «Қазақ университеті» баспа үйі, 2021

КІРІСПЕ

Жазушы еңбегі туралы ұғым – күрделі. Осы ұғыммен барабар «жазушы лабораториясы» деп те айтып жүрміз. Қазақ тілінде «лабораторияны» «зертхана», «шеберхана» дейтініміз де бар. Осы үрдіс бағытымен қарағанда, жазушы лабораториясын «жазушы шеберханасы» немесе «жазушы зертханасы» деудің де сөйлер тіл мен естір құлаққа жаттығы жоқ секілді сезіледі. Негізі, «жазушы лабораториясы» атауында ауыспалы мағына бар. «Шеберхана», «зертхана», «ұстахана» сөздері заттың, құбылыстың тура мағынасын білдіреді. Шебер, ұста, зерттеу ұғымдары да – затты, нақты. Бірақ «шеберхана» дегеннен шеберлер жиналып тұрған жер туралы ұғым тумайды, шебердің немесе шеберлердің шеберлік жасайтын орны деген түсінік туады. «Ұстахана» жайында да осыны айтқан орынды. Жазушының шығармашылық лабораториясы туралы ұғымның мазмұны мен мағынасын «шығармашылық шеберхана», «жазушылық шеберхана» атауларының қауызына ырықсыз алып келіп салуға болмайды.

«Жазушының шығармашылық лабораториясы» орыс әдебиеттануында термин деңгейінде қалыптасқан. Қазақ тілінде жазушы шеберлігі туралы еркін айтқанымызбен, «жазушы шеберханасы», «жазушы ұстаханасы» ұғым ретінде де, термин ретінде де қалыптасқан емес. «Жазушы лабораториясы» ұғымына жақын ұғым беретін атау – «Жазушы еңбегі». Бірақ жазушы еңбегінің ұшы-қиыры жоқ. Көркем әдебиет туралы сөздің бәрі – айналып келгенде, жазушы еңбегі, жазушы еңбегінің нәтижесі туралы сөз.

269. Моңғолдың құпия шежіресі. Моңғолша үшінші басылуына сәйкес қазақша бірінші рет басылуы / Моңғолшадан аударған М. Сұлтания-ұлы; редакция алқасы: Базылхан Бұқатұлы, Имашхан Байбатырұлы. – Өлгий, 1979. – 152 б.
270. Шара Туджи. Монгольская летопись XVII века / Сводный текст, пер., введ. и примеч. Н.П. Шастиной. – М.-Л.: Изд-во Академии наук СССР, 1957. – 199 с.
271. Гийасаддин Али. Дневник похода Тимура в Индию / Перевод с персидского, предисловие и примечания А.А. Семенова. – М.: Изд-во восточной литературы, 1958 – 208 с.
272. Кузнецов В.С. Амурсана. Серия: Страны и народы. – Новосибирск: Наука, 1980. – 175 с.
273. Д Оссон. История монголов. Т. I. Чингиз-хан. – Иркутск: ОГИЗ Восточносибирское областное издательство, 1937. – 295 с.
274. Шихаб ад-Дин Мухаммад ан-Насави. Жизнеописания султана Джалал ад-Дина Манкбурны / Пер. с араб. З.М. Буниятова. – Баку: Эли, 1973. – 450 с.
275. Рашид ад-Дин. Сборник летописей. Т. I, кн. II. / Пер. с персидского Ю.П. Верховского. – М.-Л.: Изд-во Академии наук СССР, 1952. – 316 с.
276. Кычанов Е.И. Повествование об ойратском Галдане Бошокту хане. – Новосибирск: Наука, 1980. – 192 с.
277. Бичурин Н.Я. Историческое обозрение ойратов или калмыков с XV столетия до настоящего времени. – СПб.: Тип. Медицинского департамента Министерства внутренних дел, 1854. – 264 с.
278. Записки Оренбургского отдела Географического общества. Вып. I. – Казань: Универс. тип., 1870. – 300 с.
279. ОҒК қолжазба қоры бөлімі. 331-папка.
280. Рюи Гонзалес де Клавихо. Дневник путешествия ко двору Тимура в Самарканд в 1403-1406 гг. – СПб.: Тип. Императорской Академии наук, 1881. – 466 с.
281. Потанин Г.Н. Ерке. Культ сына Неба в Северной Азии. Материалы к тюрко-монгольской мифологии. – Томск: Издание А.М. Григорьевой. Типо-литография Сибирского товарищества печатного дела, 1916. – 129 с.
282. Потанин Г.Н. Поминки по Чингис-хану. – СПб., 1885. –14 с.
283. Түс аяны / Құрастырған, алғы сөзін және түсініктерін жазған Ж. Дәдебаев. – Алматы: Ғылым, Замандас, 1992. – 24 б.
284. Древнетюркская книга гаданий // Малов С.Е. Памятники древнетюркской письменности. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1951. – С. 80-92.
285. Геродот. История в девяти книгах / Перевод и примечания Г.А. Стратановского; под общей редакцией С.Л. Утченко. – Л.: Наука, 1972. – 600 с.
286. Чеканинский И.А. «Кзыл-Кенш» в Каркаралинском округе Казахской АССР // Записки Семипалатинского отдела изучения Казахстана. Т. I, вып. XVIII. – Семипалатинск, 1929. – С. 89-103.
287. АВПР. Ф. 113, оп. 1. 1741. Д. 1.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе 3

Бірінші тарау. Шығармашылық еңбек және өнер туындысы 6
Екінші тарау. Жазушы еңбегі және аударма әдебиет 35
Үшінші тарау. Жазушы еңбегі және көркемдік қиял 67
Төртінші тарау. Жазушы еңбегі және шығармашылық ой өзегі 101
Бесінші тарау. Жазушы еңбегі және өмір құбылыстарының тобы 143
Алтыншы тарау. Жазушы еңбегі және тарих шындығы 172
Жетінші тарау. Жазушы еңбегі және халық мәдениеті 224
Сегізінші тарау. Жазушы еңбегі және халық әдебиеті 280
Тоғызыншы тарау. Жазушы еңбегі және әдеби мұра 334

Ұсыныстар 392
Қорытынды 414
Библиографиялық тізім 421

Ғылыми басылым

Жанғара Дәдебаев

ЖАЗУШЫ ЕҢБЕГІ

Монография

Абай институтының
еңбектері
9-кітап

Редакторы *Г. Ыбырайқызы*
Компьютерде беттеген *Ұ. Молдашева*
Мұқабасын безендірген *Б. Малаева*

ИБ №14762

Басуға 19.08.2021 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 $^{1}/_{16}$.
Көлемі 27,37 т. Офсетті қағаз. Сандық басылым. Тапсырыс №7295
Таралымы 50 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды